

Dr hab. Maria Piątek, prof. SAN
Społeczna Akademia Nauk w Łodzi
Filia w Warszawie
Wydział Nauk Stosowanych

Warszawa 08.11.2024

**Ocena dorobku artystycznego, naukowego oraz rozprawy doktorskiej
Anny Eichler**
**sporządzona w związku z postępowaniem o nadanie stopnia doktora w dziedzinie sztuki
w dyscyplinie sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki**

Podstawowe informacje o kandydatce:

Anna Eichler w 2004 roku ukończyła Akademię Sztuk Pięknych w Warszawie dyplomem malarskim w pracowni Krzysztofa Wachowiaka, z aneksem z grafiki warsztatowej w pracowni Krzysztofa Wyznera. Była stypendystką programu socrates/erasmus w Hiszpanii (Universidad Castilla La Mancha, Cuenca). Pracę teoretyczną o malarstwie Barnetta Newmana napisała pod kierunkiem Wojciecha Włodarczyka, co już wówczas odzwierciedlało przyszłe zainteresowania i poszukiwania artystyczne doktorantki.

Od kilku lat Anna Eichler jest wykładowczynią na Wydziale Sztuki Nowych Mediów w Polsko-Japońskiej Akademii Technik Komputerowych, gdzie uczy języka wizualnego oraz prowadzi warsztaty z muralu, projektowania społecznego, procesu projektowania i kreatywności. W 2022 roku Anna Eichler została wybrana do Rady Przedstawicieli ELIA czyli światowej organizacji zrzeszającej najlepsze projektowe/artystyczne uczelnie na Świecie, w których gronie znalazła się również Polsko-Japońska Akademia Technik Komputerowych z Wydziałem Sztuki Nowych Mediów.

Głównym obszarem poszukiwań artystycznych Anny Eichler jest malarstwo olejne na płótnie z wykorzystaniem własnych technik wzbogacania użytych farb poprzez stosowanie różnego rodzaju domieszek, najczęściej piasku. Poza działaniami malarskimi na płótnie Anna Eichler tworzy również murale. Jako dyrektorka artystyczna Redsheels – kobiecej ekipy muralowej, sama maluje, ale też kieruje ekipami malarskimi podczas powstawania muralu, przygotowuje projekty koncepcyjne i produkcyjne, w tym gamę kolorystyczną. Anna Eichler brała udział w malowaniu takich słynnych murali jak: Kora (Warszawa), Wanda Rutkiewicz (Wrocław), „Pani łąka”, „Jaskółki” (murale ursynowskie), David Bowie (Warszawa) i wiele innych. Jest autorką koncepcji i wraz z Sabiną Twardowską projektantką muralu „Kobiety Wolności” czyli cyklu wielkoformatowych portretów kilkudziesięciu bohaterek czasów Solidarności. Mural ten zrealizowany został w Gdańsku na powierzchni ponad 400 m kw.

Ocena jakości i rozmiaru dorobku artystycznego:

W obszarze zainteresowań artystycznych Anny Eichler od dawna znajduje się pejzaż. Od niego wychodząc malarka rozpoczyna swoją przygodę z analizą światła i koloru. Jest to przy tym pejzaż specyficzny, bo dążący niemal do nieistnienia. Jej prace na myśl przywodzą zamglone widoki morskie, gdzie granica między wodą, ziemią i powietrzem zaciera się zmierzając ku całkowitej nierozpoznawalności. Obserwator zanurzony w gradientowo rozkładających się odcieniach szarości, różu czy błękitu stoi wobec uczucia zawieszenia w próżni czy wręcz rozpływania się w niej wraz z drgającym niedookreślonym horyzontem. Wrażenie pustki i zanurzania się w niej to efekt, jaki Anna Eichler chce osiągnąć podczas odbioru dzieła. Jej zamknięte w pionowej kompozycji pejzaże mają niezwykle syntetyczną, abstrakcyjną formę, w której Anna Eichler stara się zupełnie oddalić od przedmiotu, a analizie poddać czyste wrażenie, jakie minimalistyczny pejzaż wywiera na widzu zanurzonym w delikatnej zmianie kolorystycznej. Nie bez przyczyny w tym celu Anna Eichler wybiera określone formaty swoich prac, których rozmiar jest na tyle duży, by w bezpośrednim kontakcie z nimi dać wrażenie nieskończonego zawłaszczenia naszą najbliższą przestrzenią. W swojej pracy pisze:

Pion 170 x 100 cm to format człowieka, a szczególnie mnie. Obraz jest (średnio) naszego wzrostu, troszkę od nas szerszy, aby zwiększyć jego obecność. Z jednej strony nas nie przytłacza, ale jest odrobinę za duży, aby być obiektem, nad którym całkowicie panujemy. Możemy przed nim stanąć jak równy z równym¹.

W tak określonych obrazach Anna Eichler szuka optymalnych warunków do odebrania czystego wrażenia zmysłowego odizolowanego od natłoku innych bodźców. Jej obraz jest szansą na kontakt z jakościami pojedynczymi, niezanieczyszczonymi nadmiarem, pierwotnymi w swym komunikacie. W psychologii o wrażeniach zmysłowych mówimy wówczas, gdy nasze receptory (np. wzroku) czyli wyspecjalizowane neurony przekształcają energię bodźca w tzw. potencjał czynnościowy, czyli gotowość jego odbioru. W momencie doznania wrażenia wyodrębniamy główną istotę bodźca bez dookreślenia go. Jedynie organizujemy swoje potencjały do jego odbioru, otwieramy się na kontakt z bodźcem. Taki właśnie stan jest dla Anny Eichler idealną płaszczyzną komunikacji z widzem, na którego działa niezakłócony niczym czysty obraz. W pewnym sensie w ten sposób bada ona próg wrażliwości odbioru minimalnych w swym natężeniu bodźców, czyli tzw. próg absolutny lub dokładniej do takiego badania zachęca widza. Wiadomość, która dociera na poziomie poniżej tego progu, to

¹ Anna Eichler, rozprawa doktorska, s. 22

wiadomość podprogowa. Odbieramy ją, ale nie jesteśmy jej świadomi. Świadomość odbioru pojawia się tuż nad tą dla każdego nieco inną granicą. Właśnie ta nieuchwytna granica odbioru interesuje Annę Eichler, która w swoich obrazach do penetrowania takich właśnie przygranicznych obszarów chce zachęcić odbiorców widząc w tym szansę na bogactwo doznań, których miarą nie jest przytłaczająca ilość bodźców, a ich pogłębiona jakość. Jest to swego rodzaju sposób na stymulowanie odbioru i rozszerzania pola widzenia nie dlatego, że oferujemy coś szerzej czy więcej, ale dlatego, że zatrzymując się i redukując bodźce możemy zajrzeć głębiej. Przestrzeń pomiędzy minimalnymi odcieniami koloru otwiera się dla uważnego widza w sposób niemal nieograniczony, a ilość wariantów obrazu-objektu zmieniającego się wraz z warunkami odbioru niemal nieskończona. Obcowanie z przestrzenią niezapełnioną nadmiarem bodźców czy efektów wizualnych uaktywnia możliwość odczuwania tego, co jest pomiędzy tym, co zwykliśmy ubierać w literackie treści - pomiędzy kolorem, a nie kolorem, pomiędzy natłokiem, a jego kompletnym brakiem, między szarością a szarością, pomiędzy tymi granicami, które przekraczamy zatrzymując się na dłuższą niż zwykle chwilę. W rozprawie doktorskiej autorka pisze:

Bliska jest mi japońska koncepcja ma (間). Słowo to oznacza otwarcie, przerwę, przestrzeń i czas pomiędzy. W muzyce to przerwa między dźwiękami, w sztukach wizualnych – przestrzeń negatywna lub przestrzeń pusta, jednakże aktywna, pełna intencji, potencjału, nadająca sens kompozycji².

W swoich obrazach Anna Eichler dąży do wyeliminowania wszystkiego, co mogłoby zakłócić emocjonalny odbiór obrazu w pewnym sensie dążąc do pustki. Dlatego rezygnuje z warstwy narracyjnej i upraszcza pozostawiając jako główne składowe obrazu kolor i formę geometryczną. Czyni to również po to, aby doświadczać tego, co jest obecne, czyli samej czystej substancji obrazu jako zjawiska czy wręcz przedmiotu, z którego fizycznością bezpośrednio się kontaktujemy.

Przy czym Annę Eichler interesuje w strukturze obrazu nie tyle utrwalona niezmienna forma, co jej każdorazowe stawanie się na nowo podczas procesu oglądania. Anna Eichler traktuje obraz jako obiekt zdolny do zmiany. Skupiając się przede wszystkim na wrażeniu uznaje fakt, że pod wpływem zróżnicowanych warunków obiekt poddaje się minimalnym zmianom mogącym w rezultacie stanowić o zmiennych odbiorach. Równoważnym, bo kształującym sumę wrażeń, aspektem odbioru są takie wartości jak położenie obrazu w przestrzeni, odległość płótna obrazu od oglądającego, rodzaj oświetlenia w tym temperatura i

² Anna Eichler, rozprawa doktorska, s.23

rodzaj światła, kąt jego padania uwypuklający (bądź nie) strukturę malatury. Annę Eichler interesuje ulotna chwila, kiedy pejzaż/obraz staje się. Cały proces dzieje się w jakimś sensie w nas, kiedy sensualnie odbieramy wielorakie efekty wizualne rozróżniając poszczególne wartości działających bodźców na tyle delikatnych, że rozpoznawalnych dopiero przy maksymalnym skupieniu.

W ten sposób rozumiane malarstwo Anna Eichler stawia w opozycji do przepełnionej przedmiotem i nastawianej na zaspokajanie potrzeb konsumpcyjnych kultury współczesnej. Chce stworzyć alternatywę dla natłoku. Charakterystyczne hasło „Dosyć jazgotu” wyraża jej pragnienie, aby wrócić do istoty sztuk plastycznych, których osią zrozumienia jest widzenie. W swojej rozprawie doktorskiej pisze:

Kultura niejako zmusza nas do szybkiej, powierzchownej oceny zjawisk wizualnych, a przecież w tworzeniu sztuki umiejętność obserwacji jest kluczowa. Uważne dostrzeżenie niuansów, analiza formalna, dzięki której chwyta się istotę tego, na co się patrzy, to niezbędna część warsztatu artysty³.

Efekt zmienności obrazu Anna Eichler w swoim cyklu doktorskim podkreśla świadomie dobraną techniką własną, w której do używanych farb olejnych stosuje różnego rodzaju domieszki, głównie piasku. Obraz nabiera specjalnej tekstury, która już w swej materialności sprzyja nadaniu malaturze nierówności prowokujących różnego rodzaju rozkładanie się światła. Dodatkowo kwarcowa struktura piasku wzmacnia efekt rozproszenia światła, jego nieoczekiwanego załamania czy rozszczepienia widma świetlnego. Kolor tak konstruowanego obrazu nie jest dany „na stałe”, a od razu zakłada jego ustawiczną zmienność. Należy też podkreślić, że stosowane przez Annę Eichler zabiegi technologiczne zawsze służą precyzyjnie określoneму celowi artystycznemu i poprzedzone są zarówno dociekliwą refleksją filozoficzną, jak i ustaleniem bardzo konkretnej strategii twórczej wynikającej z długotrwałych dociekań natury technicznej. Każdy z obrazów poprzedzony jest licznymi próbkami bieli, spoiwa, kolorowych podmalówek, a także sprawdzaniem techniki nakładania i schnięcia wzbogaconej o piasek farby. W rozprawie doktorskiej Anna Eichler pisze:

Strukturę w cyklu doktorskim tworzy piasek zmieszany z farbą w masie. Rozprasza ona światło w inny sposób niż gładka powierzchnia farby bez piasku lub powierzchnia strukturalna pomalowana farbą. To rozproszenie sprawia, że obrazy są bardziej matowe, mają mniejsze odbicie, nie ma blików. Nie używam tego w celu dekoracyjnym, nie jest to rozwiązanie estetyczne, jest to zabieg, który bezpośrednio wpływa na charakter koloru. Barwa obrazu jest

³ Anna Eichler, rozprawa doktorska, s.25

wypadkową koloru farby, światłocienia i refleksu struktury. Różne piaski z dodatkiem tej samej farby dają różną barwę: ze względu na frakcję i kolor piasku⁴.

Najważniejszym efektem drobiazgowych przygotowań poprzedzających malowanie, a także samych działań malarskich jest kolor, który Anna Eichler w swoich obrazach buduje z wielu elementów. Poza światłem i rodzajem użytej farby jako budulec obrazu autorka wskazuje widza jako element istotnie wpływający na kształt odbieranego przez niego kształtu i koloru. Pisze: *Odbiorcy przynoszą ze sobą i widzą różne rzeczy*⁵.

Twórczość Anny Eichler charakteryzuje się dojrzałością i co warto podkreślić, niezwykłą konsekwencją w artystycznym działaniu. Doktorantka z determinacją dąży do zamierzonych rezultatów eksperymentując z formą przekazu swoich obrazów tak w zakresie treści, jak i nowych poszukiwań technologicznych. Na szczególną uwagę zasługują wielokrotnie przeprowadzane poszukiwania najwłaściwszej formy nakładania na płótno wzbogacanej o naturalne materiały farby. Anna Eichler wypracowała swoją własną technikę, w której przepracowała każdy etap od poszukiwania piasku o właściwej strukturze, po przygotowanie warsztatu tak, by można było nakładać farbę z piaskiem w jednym podejściu. Przedstawione jako dzieło doktorskie obrazy poprzedza ogromna wieloletnia praktyka artystyczna, gdzie Anna Eichler stawia sobie ambitne cele badawcze i wytrwale dąży do osiągnięcia coraz bardziej pogłębionych analiz i adekwatności artystycznego wyrazu. Świadomie prowadzi doskonalenie własnej strategii malarskiej, która służy wyrażeniu czystych wartości artystycznych. Ciekawą refleksją są też wspomniane w postscriptum rozprawy doktorskiej plany na poszerzenie poszukiwań dynamicznej pustki wizualnej o obszary takie jak: przestrzeń internetowa, przestrzeń publiczna, prasa i wiele innych. Pierwszym krokiem w tym kierunku jest próba skonfrontowania obrazów z cyklu doktorskiego Anny Eichler z kontekstem ulicy, parku w wykonanej sesji zdjęciowej „Obrazy w mieście”.

Również tekst rozprawy doktorskiej jest efektem zdyscyplinowanej autorefleksji Anny Eichler na temat źródeł własnej twórczości i drogi jej rozwoju. Świadczy o wysokim poziomie świadomości własnych celów artystycznych. Wskazuje też na szerokie źródła inspiracji będących bodźcem do podejmowania swego rodzaju dyskusji autorki z otaczającym nas światem i jego przepełnieniem. Rozważania teoretyczne naświetlające kontekst filozoficzny i refleksje socjologiczne stanowią dopełnienie obrazu procesu twórczego cyklu doktorskiego Anny Eichler i są ważnym wkładem w zrozumienie istoty jej twórczości.

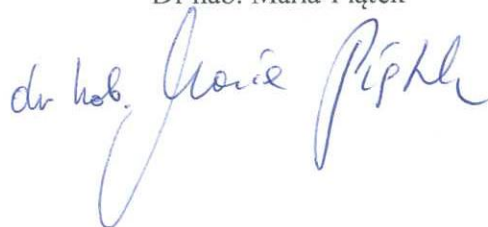
⁴ Anna Eichler, rozprawa doktorska, s.11

⁵ Anna Eichler, rozprawa doktorska, s.51

Konkluzja:

Praca stanowi oryginalne rozwiązanie problemów malarskich oraz wykazuje ogólną wiedzę teoretyczną kandydatki w dziedzinie sztuki. Wyczerpujące studium wskazuje na umiejętność samodzielnego i dojrzałego prowadzenia pracy artystycznej. Po wnikliwym zapoznaniu się z pracą doktorską mgr Anny Eichler stwierdzam, że praca doktorska "Malarstwo pustki i ciszy" spełnia wymagania określone w Ustawie o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki z dnia 14 marca 2003 roku (z późniejszymi zmianami) i popieram wniosek Pani mgr Anny Eichler o nadanie stopnia doktora sztuki. W związku z tym wnioskuję o nadanie Pani Annie Eichler stopnia doktora w dziedzinie sztuki, w dyscyplinie sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki.

Dr hab. Maria Piątek

Handwritten signature in blue ink, reading "dr hab. Maria Piątek". The signature is written in a cursive, flowing style.